

Penggunaan *Shahid al-Qur'ān* Dalam Kitab *Sharh Ibn 'Aqīl* Dan *Sharh Qatr Al-Nadā Wa Bal Al-Sadā* Bab *al-Marfu'āt*: Satu Kajian Bandingan

Zamri Rajab

zamri.rajab@ipgkrajang.edu.my

Jabatan Pendidikan Islam dan Moral
Institut Pendidikan Guru Kampus Rajang
Bintangor
Sarawak

Kaseh Abu Bakar

kaseh@ukm.my

Jabatan Pengajian Arab dan Tamadun Islam
Fakulti Pengajian Islam
Universiti Kebangsaan Malaysia

Abstrak

Teori Nahu Al-Qur'an ialah pendekatan menggunakan al-Qur'an sebagai medium utama dalam pengajaran dan pembelajaran tatabahasa Arab. Pendapat sesetengah pendokong Teori berkenaan bahawa sarjana silam hanya mementingkan syair dan prosa Arab dan kurang menekankan penggunaan al-Quran dalam menggubal tatabahasa ialah satu kenyataan yang perlu dikaji kesahihannya. Justeru, kajian ini bermatlamat untuk mengetengahkan iltizam Ibn 'Aqīl dan Ibn Hisham, dua tokoh tatabahasa zaman kerajaan Mamalik yang menggunakan *shāhid* al-Qur'an dalam pengajaran ilmu tatabahasa. Metodologi yang digunakan dalam kajian ini ialah teknik menganalisis dokumen. Kajian ini menganalisis penggunaan *shāhid* al-Qur'an dalam bab *al-Marfu'āt* di dalam dua buah kitab iaitu *Sharh Ibn 'Aqīl* yang ditulis oleh Ibn 'Aqīl dan *Sharh Qatr al-Nadā wa Bal Al-Sadā* yang ditulis oleh Ibn Hisham, dengan menggunakan Kaedah Analisis Dokumen. Hasil kajian menunjukkan bahawa kedua-dua tokoh telah menggunakan *shāhid* al-Qur'an secara efektif. Penelitian kedua-dua tokoh dalam mempelbagaikan penggunaan *shāhid* al-Qur'an telah menghasilkan paten-paten penggunaan *shāhid* al-Qur'an sama ada digunakan secara bersendirian, secara bersama *shāhid-shāhid* lain atau bersama contoh ciptaan sendiri. Terdapat beberapa perbezaan antara penggunaan *shāhid* al-Qur'an oleh kedua-dua tokoh dari segi jumlah, fungsi penggunaan dan kesesuaian penggunaan *shāhid* al-Qur'an. Perbezaan tersebut secara tidak langsung telah menyerlahkan lagi keiltizaman Ibn Hisham terhadap penggunaan *shāhid* al-Qur'an kerana beliau banyak menggunakan *shāhid* al-Qur'an secara sendirian, selain mendahulukan *shāhid* al-Qur'an apabila digunakan secara bersama *shāhid* syair. Secara ijmal, kajian ini berjaya membuktikan bahawa, terdapat dalam kalangan ulama silam iaitu Ibn Hisham yang mengutamakan penggunaan al-Qur'an berbanding *kalam al-^cArab* dalam pengajaran tatabahasa, dan perkara ini telah mengangkat martabat Ibn Hisham sehingga diiktiraf sebagai bitara unggul dalam matra tatabahasa Arab seluruhnya.

Katakunci: teori Nahu al-Quran, *shāhid*, al-Qur'an, bahasa Arab, Mamalik.

The Application Of *Shahid Al-Qur'ān* In *Sharh Ibn 'Aqīl* And *Sharh Qatr Al-Nadā Wa Bal Al-Sadā*: A Comparative Analysis

Abstract

The *theory of Nahw al-Qur'an* is an approach of using the Holy Quran as the main medium in teaching and learning of Arabic grammar. Some of the followers of this theory believe that the traditional Arabic scholars had emphasized only on Arabic prose and poetry in their efforts to compile Arabic grammar. Hence, the purpose of this research is to present the commitment of Ibn 'Aqil and Ibn Hisham, a prominent Arabic grammarian of *Mamalik* period, who introduced Quranic evidence (*shahid*) in Arabic grammar teaching practice. The research method used in this study is based on document analysis technique. This research analyzes the word *shahid* from a chapter named *al-Marfu'at* in two books known as *Sharh Ibn 'Aqil* written by Ibn 'Aqil and *Sharh Qatr al-Nadā wa Bal Al-Sadā* written by Ibn Hisham using the document analysis technique. The analyses concluded that both of them use the *shahid* effectively with the diverse patterns in the application of the *shahid* in the sole form or combination form with non-Quranic evidence, besides examples from the writers themselves. The study also shows that there are differences in the application of the *shahid* by both scholars. The differences indirectly showed that Ibn Hisham had been more committed to the Quran because he tended to use the *shahid* in the sole form and preferred the *shahid* over Arabic poetry. Overall, this research has successfully established that Ibn Hisham was amongst the traditional scholars who put prevalence of applying the Holy Quran over *kalam al-'Arab* and this practice had elevated his status as the most acknowledged brilliant, without equal, Arabic grammar scholar.

Keywords: *theory of Nahw al-Qur'an*, *shahid*, Arab language, Mamalik.